

TECEL:

SEF

YCHYDIG O

G A N I A D A U

A GYFANSODDWDYD GAN

IEN WR GODRAU'R MYNYDD.

SEF

GABRIEL PARRY.

LIANRWST:

ARGRAFFWYD GAN J. JONES.

1854.

Pris Chwêchciog.

1
Ien Williams
graig gerchen

Cerby z Pruidion

• M^o baruen

clorth Wls

Dymych sir

1 Llanwrth 1844

Rhacymadradd
hynaws ddarllen

RHAGYMADRODD.

Hynaws Ddarlennyddion.

Yr unig achos a wnaeth i mi feddwl am argraffu y Llyfr hwn, ydoedd cael pigied i'm llaw wrth fedi, ac felly yn analluog i ddilyn fy ngwaith, ac arnaf eisiau beunyddiol ymborth i ddiwallu fy nheulu, felly soniais wrth ryw rai o'm caredig freindiau fod arnaf llŷs hel yr ychydig gannadau a wnaothym at eu gilydd. Cefnogodd llawer fi i fyn'd yn mlaen, a dymunent arnaf roddi hanes fy mywyd; y byddai hynny yn fwy plecer gounddynt, gan ddisgwyl gael coffa y troiau drwg, sef meddwl, ac ymladd, ac felly yn y blaen. Considerais inau, os gwnawn hynny y byddwn yn offeryn yn llaw Sattan i'w gyra i bechu. A dyna yr unig achos a'm rhwystrodd. Ond gan imi addaw rhoddi hanes fy mywyd, rhoddaf y ddau beth mwyaf edifar sydd gennyf eu gwneuthur yn fy oes, sef yn gyntaf, Cymerais

dyddyn o'r enw Coed y Foel Ucha, yn agos i'r Bala. tan y Boneddwr clodadwy, sef yr Hybarch, R. W. PRICE, Esqr., Rhiwlas, am y swm o £48 yn y flwyddyn. Wedi bod yn talu y Rhent uchod un flwyddyn, costyngodd prisiau yr Anifeiliaid yn fawr; aethuam inau at y Boneddwr a pheuill wedi ei wneuthur iddo am ostyngiad ar y Tir. Parodd y Boneddwr i mi ei adrodd iddo, ac felly gwnes. Gwenodd y Boneddwr arnaf, a chymerodd ei Lyfr derbyn ei renti yn ei law, ac ysgrifennodd ei fod wedi gostwag y Rhent o £48 i £31 yn y flwyddyn, a dywedodd wrthyf, ei fod wedi gwneuthur yn foneddigaidd, ac na wyddai beth i wneyd yn ychwaneg, oni chymerai lwy, a rho'i lwyd yn fy nghog. Ond Ow! er fy ngholled, ni allaf ei phrisio, ni arosais yno ond pedair blynedd.—Felly hyderaf y bydd y llinellau hyn yn rhybudd i bawb sydd yn perchen eiddo, i ymwneud eu goreu i fyn'd tan Foneddigion, yn lle bod fel fi, wedi cael lle i fyw, yn symud, a myn'd tan wael bethau sydd wedi prynu Tiroedd ag arian i'w blaen.

Yr ail beth, gofalwch rhag myned at wyr y *Cwils*; mi fu'm i yu y Siop hono, yn chwarae fy nghardiau yn Sesiwn Rhuthyn.

D. S. a *Deis* oedd y trwmp, i chware arno. Codais inau nhri Cardyn, a gwelwn fod yr *As Deis*, a'r *Brenin Deis*, a'r *Frenines Deis* genyf.—Ac felly, yn enw pob daioni, meddyliais nad oedd *iws* i neb chware yn fy ebyn. Ond gadawaf i'r Darllenydd ddyf-eisio pa sut y trechwyd fi hefo'r 3 Chardyn hyn,—sef *dau llygad Cloes*, *tri llygad spead*,—a'r *Cna Cloes*.—Felly gofaled pawb sydd yn percheu eiddo am adael Siop Gwŷr y *Cwils*, ar y llaw chwith, rhag ofn myned fel fi.—“A myned yn y diwedd, ar ol cadw swm, fel yr oen bach rhwng y Cigfrain a'r Cŵn.”—ond, garedig ffryndiau, ofer i mi mwy nac eraill o'm blaen, y'w disgwyl peidio cael fy nghabla, canys felly y gwnaed ag Enwogion yn mhob oes o'r byd wrth fyu'd trwyddo.—Cablai yr Atheniaid y Simonides am siarad gormod,—Cytuddai y Shebiaid Paniculus, am boeri gormod, Gwaradwyddai y Carthageiniaid Haanibal, Am fyned a'i fynwes yn'agored,—chwarddai y Rhufeiniaid am ben Julius Sesar, am nad oedd wedi ei wregysu yn iawn.—Felly gwirionedd y'w, nad oes neb mor bar, na fedr Cynfigen gael rhyw bath ynddo i'w feio; gan hyny, heb ei fai, heb ei Eni.—Mae yr oes bresenol yn beio ar waith ardderehog

Mr. ROBERT DAVIES, Nantglyn, a'i gyflfelyb, heb ystyried fod yn eu maesydd eu hunain le i Gamelod lechu, pe gwelid eu chwyn. Felly, gan dalfyru fy ymadrodd gyda dymuniad Calon i bob un gael ei ddwyn i oleuni yr Efyngyl, megis ag y mae yn Nghrist Iesu.—

Hynaws ddarlleneyddion, yr eiddoch oll, ac oll yn eiddoch.

GABRIEL PARRY.

Bryn Bras, Tachwedd 14, 1854.

Llusgwyd fi'n an'wyllysgar—i'r gafael,
Er gofid a galar;
Ni ches boen o achos bâr
Blys Esau a Belsassar.

Lluniwyd amryw gynllwynion.—direswm,
Er d'rysu i'ameauion;
A go dost fu'r gau dystion,
Gwarthus waith, pe bai gwerth son.

T E C E L, & c.

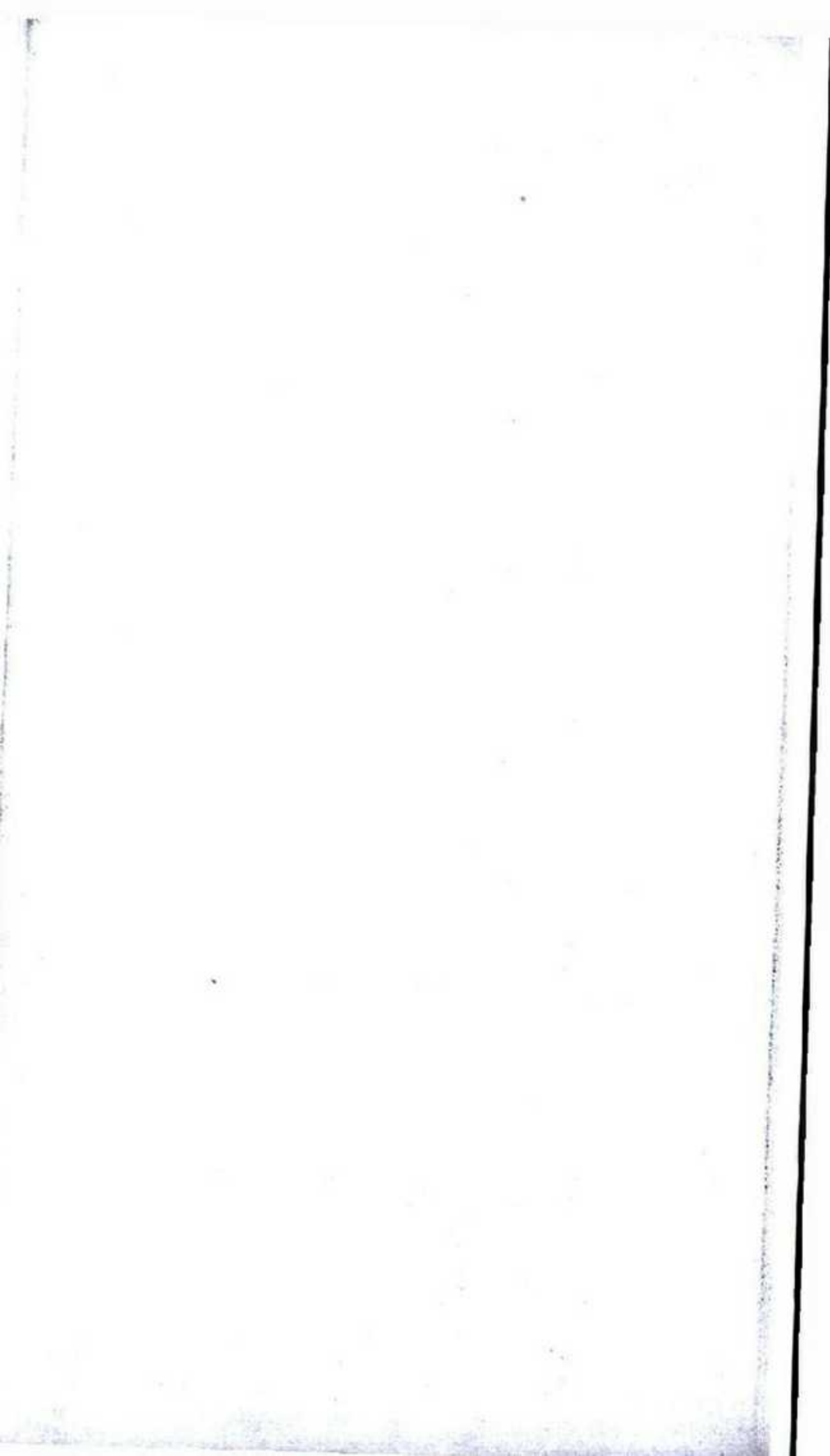
Pennill i ddymuno llwyddiant i'r Efengyl

Ar "God save the Queen"

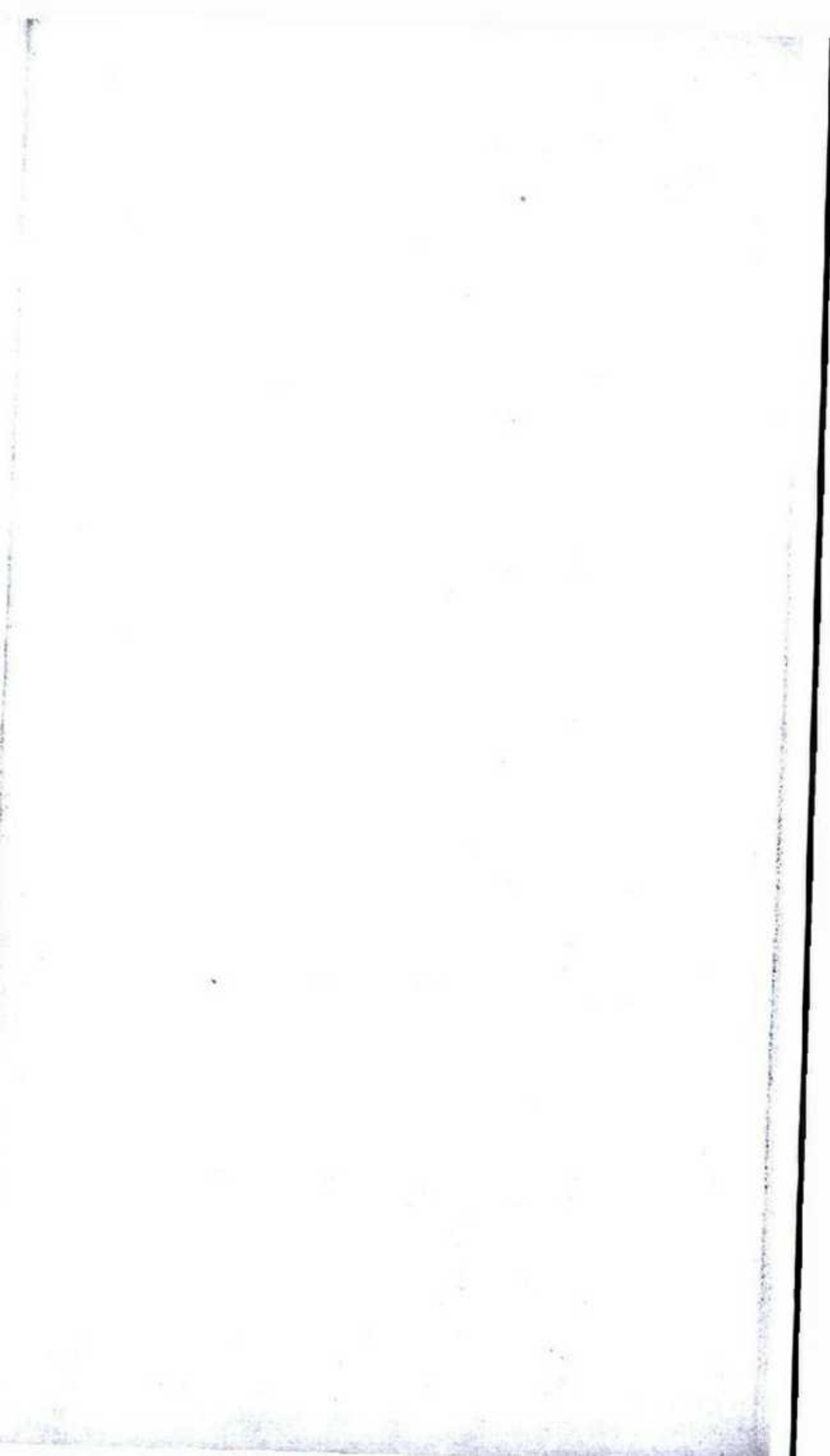
Efengyl sydd yn dangos gwerth,
A ymddangosodd yn y berth,
I Moses Bur,
Ymddangosed yma'n awr,
I holl drigolion daear lawr,
Ei gwawr, a'i gwedd,
Aed ei swm i bob lle,
I bob ardal tan y Nê,
I'r Gorllewin, Dwyrain, De,
A'r Gogledd doed,
Haleliwia, am hawl i'r Loes
Fawr ei grym fu ar y groes,
Haleliwia, i'r Hwn a'i rhoes —
Yn oes i ni. T. E.

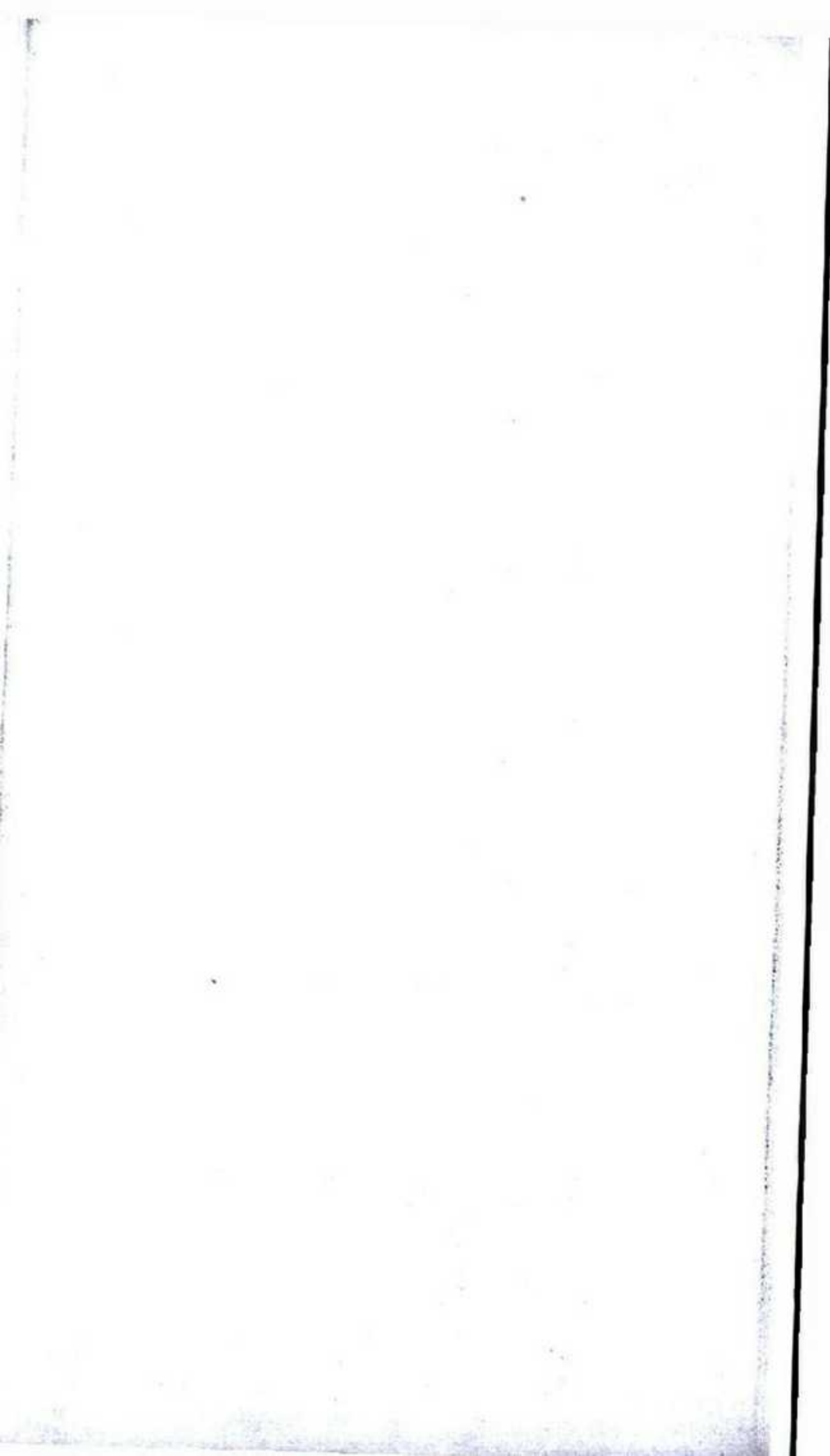
Etto ar yr un mesur, — sef fy Nymuniad i'n Gwas-
usaf Frennes Victoria, yn y dyddiau
ofnadwy hyn,

Llwydd i Victoria, 'n awr,
Y Fanon, dirion, deg ei gwawr,
Hir, oes heb gel ;

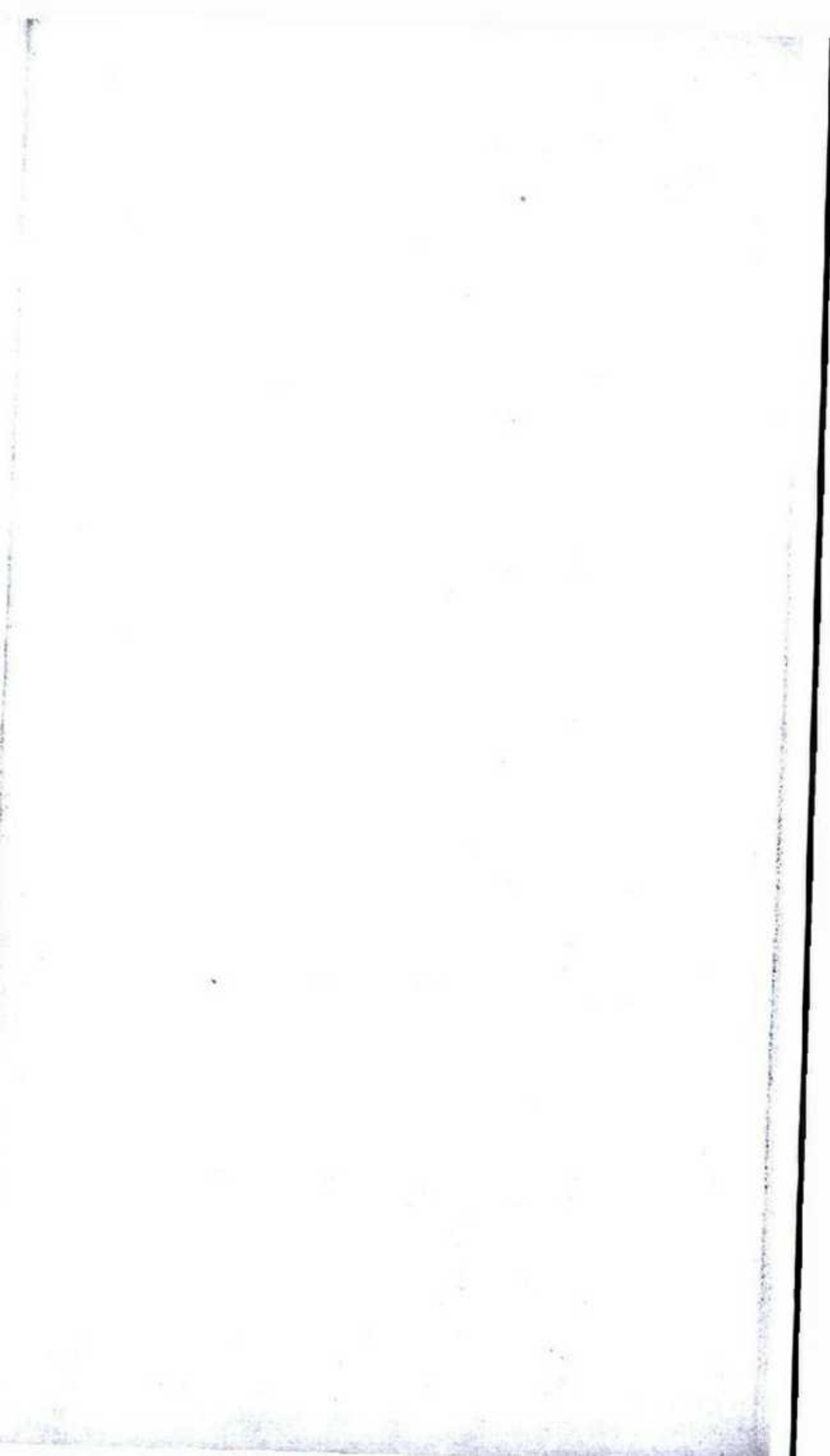

Mae'n canu, mae'n gwenu'n dra-
 gwyddol,
 Mae'n siriol, ddedwyddol deg wêdd,
 A'i wisgoedd cyn wyned a'r Eira,
 Cadd gongwest ar Angau a'r Bêdd.

Mawr golled i'w anwyl hoff Briod,
 Hawdd canfod, rwy'n gwybod, mewn
 gwir,

Oedd colli'r llarieiddiaf o Ddynion,
 Coll hefyd yn Seion 'nawr sydd ;
 Heddychlon a ffyddlon yn Israel,
 Yn dawel, yn isel dda nôd ;

Rhagori a wnaeth yn ei amser,—
 Drwg-dymer ni welais erioed ;
 Caredig, Cariadus gan frodyr,
 A phob Dyn, trwy yr gwledydd yn
 glir,

Duw alwodd ei Blentyn i wleda
 Ar Fanna, a'r bara sydd bûr. —

Fe dystiodd, y'nghanol ei glefyd,
 A'i adfyd, a'i benyd, a'i boen,
 Fod ganddo orphwysfa eneidol,
 Tragwyddol lu Nefol i'w nôl ;
 Fe ddaliodd ei arf, yn y frwydyr,
 Yn bybur, yn eglur ei nôd,
 Ha! Angau, pa le mae dy Golyn ?
 Sef Gelyn Dynold-dyn erioed,

Ha! Uffern, ti gollaist dy asael,
 Oh, diolch, yn dawel, i'n Duw!
 Rwy'n awr yn preswyllo gwlad Nefol,
 Ddedwyddol, anfarwol, i fyw —

Gadawodd ei deulu i alaru,
 Aeth Ioan i ganu i'r wlad gu,
 A'r Delyn, heb elyn, heb alar,
 Heb garchar, heb ddaear oer ddu
 Heb ofid, heb lid, heb dylodi;
 Ond canu a moli Mâb Mair;
 Agorodd y ffordd rhwng y lladron,
 Yn brydlon, yn gyson â'r Gair.
 Gorphenwyd, agorwyd Nef gaerau,
 Yn ddiau i bawb ar a ddél,
 Mae'n galw ar Glosion, Esryddion,
 Dowch atto'n llu mwynion. Amen.

P E N I L L I O N ,

Ar y mesur "Diniweidrwydd", sef, ymddiddan
 Rhwng Mrs. Elizabeth Jones,, White Lion, Cerrig
 y Drudion, a'i phlentyn bach, pan oedd ar ymad-
 ael â'r fuchedd hon.

MARW. Fy anwyl dirion fam un galon,
 Boddlonâ i'r Cyfion Dduw i'm cael,
 Yn fy mebyd, i'r Nefoedd hyfryd,
 Unig wynfyd i'r rhai gwael;
 Caf fyn'd o gyraedd pob rhyw elyn,
 I ganu ar delyn euraidd dant,

Haleliwia sain Hosanna,
 Yn y wynfa, gyda'r plant ;
 Diolchaf it', am edrych arna
 Pan yn Bacca, bu'm yn byw ;
 Cael mynd yn more blodau'm dyddiau
 Rhoi'm doniau ar dân i foli Duw.

BYW. Wel mi foddiona' i Dduw'r
 gorucha'

Dy gael, heb ana', i fyd sydd bur
 I gwmi Angylion, gwynion ganoedd.
 A Merthyron Siriol sydd,
 I fysg y plant, yn sanct disorod
 A laddodd Herod, byddi di
 Yno'n canu yn dawel beraidd,
 Byth am aberth Calfari ;
 Rwy'n foddlon galon i Frenin Seion
 Dy alw'n union atto i'r Nen,
 I seinio cân Sanct, Sanct, Hosanna,
 Haleliwia yn ddilen.

MARW. I'farwel, fy mrodyr, ffarwel
 chwiorydd,

Gwres a chynydd, gras i chwi,
 I ddilyn llwybrau'r Nefoedd oleu,
 Yn eich bore'r goreu'n gu ;
 Mae Crist a'i frach yn estyngedig
 Dowch at y meddyg, "Iesu mawr"
 Mae ef yn barod,—ceisiwch gymod,

I roi gollyngdod ar y llawr ;
 Dowch i'r dyfroedd bywiol tawel,
 Yr Emmanuel, a i medd.
 A Brenin Nefol mawr a'ch twyso,
 I gael gorphwysu yn ngwlad yr heidd.

Enfynid i'm walfod i'm Llaw.

Cenid ar Gael yr A-leilad.

O, Arglwydd Dduw'r Arglwyddi!
 Englyw, twy Crist, fy ngweddi,
 A'm griddfanau,
 Wyt barod, Ior, i fadden
 Mewn myrdd o gyfyngderau
 Yn un a'th eiriau ;
 'Rwyf ti yn dioddef mewn mawr gri
 Gan ergyd erwin, i'm Llaw ces bigin,
 Tosturia'm Brenin
 Rwy'n gofya mewn mawr gur :
 Agorwr geirwon donau,
 Rhyddhawr y Dorau dur,
 Rho flydd i gredu nos a dydd
 Fod Meddyg diddig, anffaelddig,
 Un parod hefyd, yn cynnyg rhyddid
 rhydd,
 Trugaredd i'r aflanaf, a'r duaf yma ar
 dir,

'Does dim nad alli ei wneuthur,
 Fel tystia yr Ysgrythyr,
 Yn eglur wiwglod;
 Iachast y Wraig o Gaanan,
 A'r Dall gwranda waist weithian,
 Y Duw Mawr Ethol,
 'Rwyf fi yn gofyn genyt ti,
 Yn enw Iesu, wrando fy ngweddi,
 Er nad wy'n haeddu, rhyglyddu dim
 yn glir

Ond poenau byth diddarfod,
 'Rwy'n gwybod hyn mewn gwir:
 Er hyn, mi a edrychaf tua'r Bryn,
 Lle bu fy Meichiau mawr yn dioddeu
 Gorchfygodd Angau, dattododd gloi-
 au'r glyn,
 A phardwn i bechadur,
 Fe wir gyhoeddir hyn.

Mi fentraf dy addewid,
 Sy'n galw heddyw'n hyfryd,
 Ar Fy'd o Ddynion,
 Ior parod wyt i faddeu,
 Yn sefyll wrth ein drysau,
 Os edrychwn;
 Yn wir, mae'r gallu ganddo'n glir,
 Ar lu y Nefoedd, a physg y moroedd,
 A phob arwyddion, a Dynion, nôs a
 dydd.

Gogoniant, Moliant mwynlon,
 Yn Seion iddo sydd.
 Mae'n Ben, i'w Eglwys wiwlwys wen,
 Nid Pabyddion, na neb o Ddŷnion,
 "Ond Iesu tirion, o'r Pigion ef yw'r
 Pen;
 Coronwn ef â moliant,
 Mewn mwyniant byth. Amen.

P E N I L L I O N .

Pan oeddwn yn byw yn Birkenhead ymhlith
 Lladron a meddwon a Phabyddion, a bron a di-
 galoni,—cenaif fel y canlyn.

Ar Mentra Gwen.

Fy anwyl gyfaill tirion, wiwlon wedd,
 Pabeth sy'n blino'th galon, wiwlon wedd
 Ai ysgrechiadau 'r meddwon?
 Neu grefydd wael Pabyddion,
 Neu ofnau ymhlith Lladron?
 Moes im' gael ateb cyson, wiwlon wedd.
 Nid ofnau ymhlith y Lladron,
 coelia fi,
 Nag ysgrechiadau'r meddwon, coelia fi,
 Ond gofal am fy nheulu, sydd fân ac
 eisiau eu magu,
 A minau yn penwynu,
 Rwyn brudd oblegyd hyny, coelia fi.

Wel ofer yw gosala, coelia fi,
 Ni enillir cufydd felly, coelia fi,
 Ystyria'r Brain a'r lili,
 Nid ynt yn hau na medi,
 Mae Brenin Nef i'w porthi ;
 Rwyf tithau yn rhagori, coelia fi.

Wel diolch am dy gyngor, Gymro llon
 Does eisiau dim yn rhagor, Gymro llon,
 Cred yn yr Arglwydd Iesu ;
 Cadwedig byth a fyddi,
 Tydi a'th gyfan deulu
 O Arglwydd rho gynorthwy, i'r
 Cymro llon.

P E N I L L I O N .

Wedi dyfod adrefo Birkenhead, ac eisiau anedd-
 dy i fyw, meddyliais godi Ty ar y mynydd, ac
 felly y gwneis trwy gynorthwy Cymydogion car-
 edig, ac nid oedd yn fy mhoced ond 12s. ni felddw
 na Rhaw, na Chail, na throsol, ond y cyfan yn
 arfau benthyg,—Dywedais fel y canlyn.

Mi godaf dy newydd, mi godaf dy
 newydd,
 Ar lynydd, ar fynydd i fyw,
 I fod yn ddiddos uwch fy mhen
 Rhag cawodau gwllith y Nen
 Lle trigaf holl ddyddiau fyfoes.

Al mi

O dywyrch a cherig, o dywyrch a
cherig,

A'i gweithio'n hwy'n llithrig i'w lle,
Brwyn, a gryg fydd ar ei ben,
Rhag cawodau gwlyth y Nen—
Lle trigaf holl ddyddiau fy oes.

Ac Allor a godaf, ac Allor a godaf,
Addolaf, addolaf E' yn Dduw;
Pen Creawdwr Nef i gyd,
Deliwr moroedd, a'r holl fydd
Mi a'th folaf, tra byddaf fi byw'

Cyfiawnder fy meichiau, cyfiawnder
fy meichiau,
A ych fy meiau'n oll wyn,
Dechreuwyd hwn yn Bethlehem,
Ac ar Galfaria caed ei ben,
Fe bery, Fe bery am byth.

Ti olchaist Manasse, ti olchaist
Manasse,
A'r Lleidr pan gredai, ar y groes;
Oh golch finau o'm pen i'm traed!
Er mwyn yr aberth mawr a gaed,
Mi a'th folaf tra byddaf fi byw.

Dawn nas gall tafod, dawn nas gall
tafod,
Byth draethu am y cymod a gaed,

Byth i oesoedd rif y gwllith,
 Adrodd maint ei aberth byth,
 Am hyny, wel tawed y dŷn.

Cael ffydd yn ei berson, cael ffydd
 yn ei berson,

A wna i'r afradlon gael gwledd,
 Gwledd o basgedigion bras,
 A gloyw win puredig flas,
 A wnaed gan ein Brenin, ar Bren,

Heddyw mae'n galw, heddyw mae'n
 galw,

Pawb wrth ei enw, pob un,
 Sef pechaduriaid duaf liw.
 I gael trugaredd gyda Duw,
 Diolchwn, diolchwn am hyn.

P E N I L L I O N .

A wnaethum pan oedd dirwest yn dechreu.

Wel rhown, ddirwestwyr, oll ein llef.
 Ar Dduw in cynal ni
 Na chaffo Sattan, byd a chnawd,
 Byth fedd-dawd ynof fi,
 A boed ieuengtyd hyd ein gwlad,
 A'u caniad i Dduw eu,
 Yn lleisio'n llafar, gerddgar gân,
 Am Aberth Calfari.

Efengyl Iesu gaiff y dydd,
 Ar gynydd byddo'r gwaith,
 A theyrnas Sattan etto'n ddim,
 Mawl Iesu, fyddo'r gwaith.

A'r plant yn canu oll i gyd,
 I Brynwr byd, fu ar bren,
 Yn dioddef drosom farwol glwy,
 Fe ei molir mwy. Amen.

P E N I L L I O N .

I Ddinasoedd Noddfa gynt yn Israel.

Fe gaed Beser, mewn gwastatir,
 Hyn sydd wir, I Israel Duw,
 Fe gaed Ramoth ir noeth ddiange,
 Yn ddinag, fy Enaid clyw.
 Fe gaed y Golan, i rhai atlan,
 O fewn i Basan ar eu taith,
 Fe geir Crist i bawb a gredo,
 Ac a'i ceisio yn benaf gwaith,

P E N I L L I O N .

Pan oeddwn ar y Môr o Lynlleifiad ar ystorn, ac
 yn ofni colli fy mywyd, dywedais fel y canlyn—

Wrth weled y tonau, i'm bronau daeth
 briw—

Ond diolch i'r Arglwydd, ti'm cedw.
 aist yn fyw.

Nid dyma fy haeddiant, yn bendant
 Dduw cu
 Diderfyn Trugaredd, Iôr mwynaidd
 i mi,
 Diolchaf i'r Arglwydd, Pen Llywydd
 pob lle,
 Brenin Broninoedd, eneiniodd y Ne,
 Daliwr y Moroedd, a'r Tiroedd wyt
 Ti,
 Diderfyn Trugaredd, Iôr mwynaidd
 i mi.

P E N I L L .

O ddiolchgarwch i Mr. Robert Parry. Meol ffrâf
 Fawr, Plwy Mlangwan, am ei ddiolch, a'i lacienni
 i mi.

Cenir ar Rodney.

Y puraidd Robert Parri
 Maddeuwch imi yn awr,
 Na f'ase fy Awen mewn cystrawen,
 O foled, i chwi yn fawr,
 Ond trwsgwl, ac anfedrus,
 Anwedus iawn yn wir,
 I geisio 'ch anerch, gyda mawr-serch,
 O draserch yma a'r dir,

Y chwi, sydd Impin pena'r gwled-
 d d ,
 A'ch parch yn fawr, ymhob lle beun-
 ydd,
 Dyn trugarog iawn, lle byddoch,
 Danfon Blawd, a Chaws, a wnaethoch,
 I mi, oedd mewn tylodi, am Teulu yr
 un modd,
 Eich llaw haelionus, mewn modd
 gweddus,
 A gyfrana'i'n raenus rodd :
 I'ch anwyl F'am, 'rwyf yn ddiolchgar,
 A'ch brawd John Parri elusengar,
 Boed bendithion rif y tywod,
 Ar a feddoch, yn ddiddarfod,
 Ac hefyd bendith Abram,
 Yn barlaa i bob pen,
 A ddymunwn, yn ddiameu,
 I chwi a mineu Amen. //

Cysuron Henaduriaid.

1. Cysur o'i Blant,
2. A chwmp ei elyniou
3. Ac Iechyd i'w gorph—
4. Ei bena Cysyron—
5. Digonedd o Fwyd—
6. A dillad da, am dano,
7. Mae gystal a Brenin,

8. Lle bynag y byddo.
9. Trugaredd i'w Enaid,
10. Gofaled am hyny:
11. Anwyl gyfeillion,
12. Rwy'n awr yn terfynu.

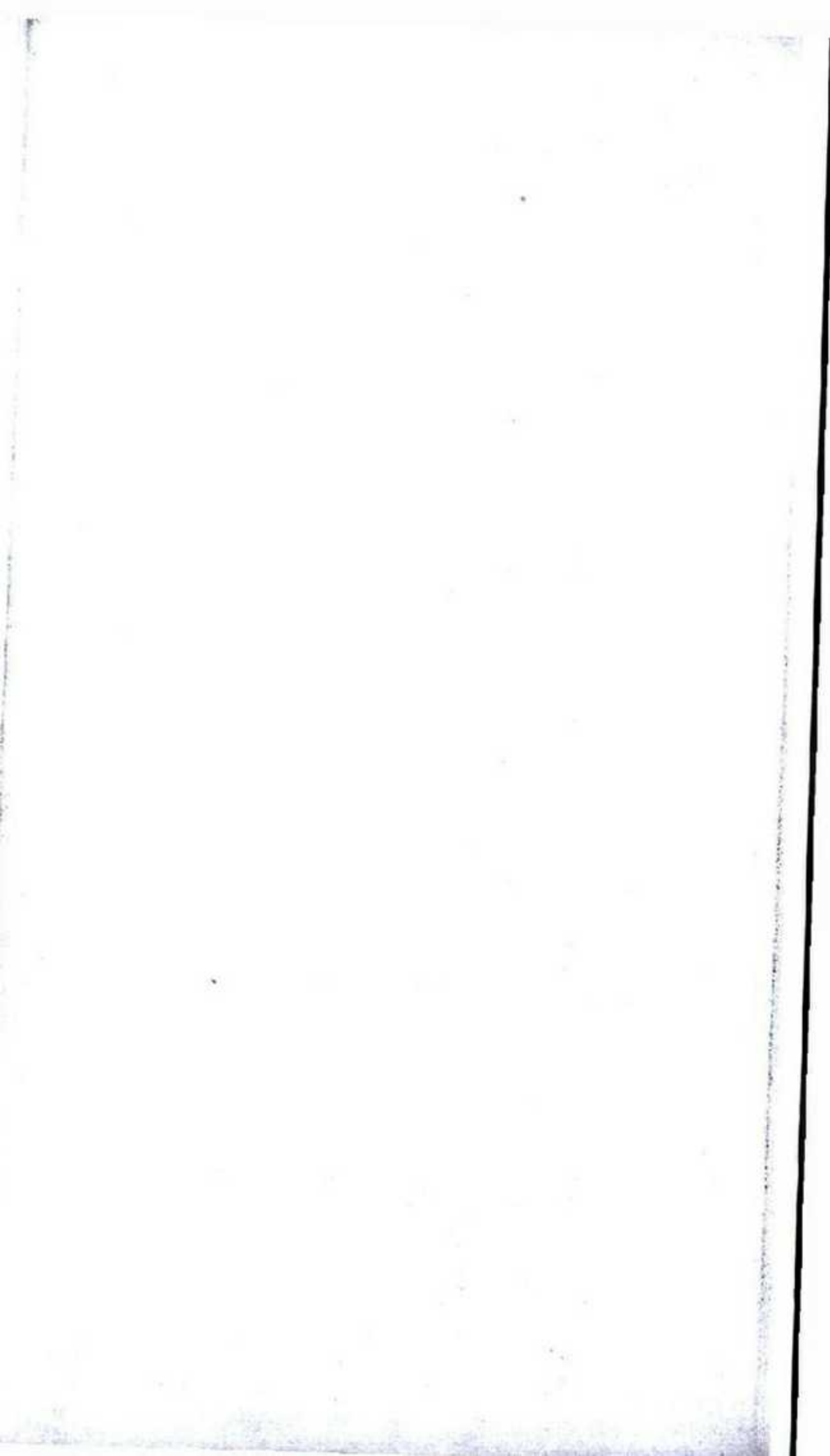
Er treiswyr, bradwyr ein bro, — i Gabriel
 Mae Gwobrau'n dylifo ;
 Er y ddedfryd, drymllyd dro,
Menc tecl, — mae'n tycio.

Dŷn a wêl ofidiau noeth, — hynt lwydaidd,
 Mewn flodi'n esgeirnoeth :
 A gwir diau, medd gŵr doeth,
 Y daw golid o gyfoeth.

Go ddigêl, mewn gweddi goeth, — mae Agur
 Yn dirmygu cyfoeth : —
 Dyna ddyn yn *dweyd* yn ddoeth,
 A ninau'n *gwneyd* yn anoeth.

JOHN JONES ARGRAFFYDD, LLANRWST.

From THE NATIONAL LIBRARY OF WALES

Mr. E. Parry Owen

20 West Road

Llanfyllter

C Shrewsbury